

TIMBRO RAPPORT 9/98

Framåt men nedåt

– var finns det borgerliga alternativet?

summerat

De borgerliga partierna vann några nya mandat i riksdagsvalet. Men står samtidigt längre ifrån makten än på länge.

Vad var det som gjorde att valet inte blev den framgång som många hoppats på för bara något år sedan? Hur kan ett radikalt förändringsbudskap utformas? Vad krävs för att man skall vinna stöd för det?

I Timbros internetbaserade tidskrift för kultur- och samhällsdebatt *smedjan.com* pågår en intensiv diskussion om borgerlighetens framtid

och idéer. Det är en diskussion som annars lyser med sin frånvaro i aktuell samhällsdebatt.

Inläggen formar sig till svidande kritik mot partiernas brist på förnyelse och oförmåga att såväl formulera värderingar som ge en begriplig bild av samhällets nya villkor i globaliseringsens tidevarv.

Här publiceras ett smakprov ur debatten där ett stort antal politiker och fria debattörer medverkar.

smedjan.com

SMEDJAN.COM är den liberala scenen i svensk debatt.

Nättdiskriften uppdateras kontinuerligt. Följ debatten på <http://smedjan.com>

Oktober 1998

Sluta reducera liberalismen

”Det är nu fyra år till nästa riksdagsval. Fyra år som måste användas till att forma ett liberalt förändringsbudskap, som tar sin utgångspunkt i hur människor upplever sin vardag, inte i hur partipolitikerna vill finjustera de existerande systemen.

Liberalismen får helt enkelt inte reduceras till en extra karensdag eller siffertabell i en OECD-rapport.”

SVEND DAHL
redaktionssekreterare för smedjan.com

De borgerliga har svikit Sverige

”Ute bland folk finns med andra ord en god jordmån för borgerliga värderingar. För de värderingar som var allmänt erkända och respekterade fram till 1960-talet: svensk arbetsmoral och dess fokusering på flit och strävsamhet. Gamla hederliga talesätt som ’att göra rätt för sig’, ’rätta mun efter matsäcken’ och ’inte ligga samhället till last’ har fortfarande starkt gensvar hos folket...”

Den ideologiska striden måste tas på det värderingsmässiga planet. Rättvisa är inte en fråga om att alla skall ha lika utfall, och solidaritet är inte alls detsamma som att betala skatt – det är socialism. Rättvisa, i borgerlig och traditionell svensk mening, är i stället att var och en får ta konsekvenserna av sitt handlande.

Rättvisa är att respektera äganderätten – också till lönen för mödan av utfört arbete. På motsvarande sätt är solidaritet en fråga om personligt ansvar, ett ansvar för var och en att ställa upp för medmänniskorna i samhället. Det är summan av frivilligt medborgaransvar som avgör graden av civilisation och humanism i samhället. Men här har de borgerliga partierna svikit Sverige.

Partierna har presterat förvånansvärt lite, om någonting alls, av politiskt och ideologiskt nytänkande sedan 1994. Centerpartiet har i sitt ideologiska vakuum ändå medverkat till att sänka räntan och eliminera budgetunderskottet. Men sammantaget är det fyra förlorade år de borgerliga har bakom sig.

Någon rannsakan om vad som gick snett när man förlorade regeringsmakten senast, har inte förekommit. Inte heller har det på allvar diskuterats hur regeringsmakten skall kunna

återerövas – och viktigast, till vad man vill använda regeringsmakten.

De borgerliga stod därför, mitt i valrörelsen, handfallna, passiva och ständigt på defensiven på det värderingsmässiga och ideologiska planet.”

DICK ERIXON
egen företagare och fd riksdagskandidat (c)

Fanns viljan att regera?

”De såg inte hur fyra medelålders män passerade förbi hovmästaren och fortsatte upp till det chambre separée som finns längst in på andra våningen...”

Carl, som var värd för middagen [i början av 1998], höll ett litet anförande.

– Vi vet alla varför vi samlats här i kväll. Läget ser för jävligt ut. Om opinionssiffrorna skulle stå sig måste vi bilda regering igen i höst... Hur gör vi för att den stackars Persson skall få sitta kvar och slita med eländet?”

JANERIK LARSSON
VD för Gamla stans informations AB

Staten slukar människorna

”Jag tror dock inte att de väljare som flockat sig till kd och v gjort det för att de misstror staten. De menar snarare att staten misslyckats med att fördela värden till dem själva. Såväl kd och v är partier som tror på staten. Kd menar att staten skall sätta normer som skall gälla oss alla. V tror ju på långt mer av statliga ingripanden och statlig omfördelning...”

Den viktigaste debatten måste handla om vad staten är och vem som skall ha makten över våra liv. För den svenske väljaren är staten fortfarande ’vi själva’. För den som ser staten som ett självständigt väsen med en egen agenda (en kort tids inträde i kanslihuset bestyrkte detta) ligger det närmare till hands att tala om Hobbes *Leviathan*, staten som ett havsodjur beredd att sluka människorna.

Skall vi få makten över våra egna liv gäller den viktigaste debatten hur den liberala individualismen skall kunna återupprättas, hur vi skall få trygghetssystem som medborgarna själva bestämmer över och hur segregationen skall kunna motarbetas genom starka människor i stället för genom stora bidrag.”

OLLE WÄSTBERG
liberal debattör och fd riksdagskandidat (fp)

M hopplös del av systemet

”Direkt pinsamma tycker jag ’mittenpartierna’ har varit när de menat att 80 miljarder i skattesänkningar skulle vara för mycket. Det är ju precis samma nivå som de själva administrerade 1994!

Varför lyckades inte vi moderater bättre? Vi hade ett mycket gott läge! Vi är alternativet till den välfärdsstat som kollapsar under socialdemokratien. Men ändå uppfattas vi av många som samma sorts politiker, som en del av systemet – och därmed delansvariga... men även många av oss s k yngre (35 år) politiker skolades av dem som i dag leder partiet och fortfarande präglas av systemtänkande...”

Är det vår attityd som gjort att vi uppfattas som en nästan lika hopplös del av systemet som det gamla (s)?”

GUNILLA CARLSSON
Europaparlamentariker (m)

Skattehöjningarnas försprång stort

”Om rättvisa betyder exempelvis att arbete och utbildning skall löna sig, förvandlas värnskatten genast till ett allvarligt hot mot rättvisan. Någon sådan argumentation för värnskattens avskaffande har dock inte skyntat från de borgerliga...”

Att sprida insikten om samhälls-ekonomins dynamik är en ganska krånglig pedagogisk uppgift. Icke desto mindre måste något göras, ty så länge alla politiska förslag analyseras under förutsättningen att exempelvis skattebaserna är konstanta, kommer alla argument för skattehöjningar att ha ett oförtjänt och svårinhämtat försprång i debatten.”

ANDREAS BERGH
ledamot i Liberala ungdomsförbundets styrelse

Kommunikativa misstag

”Listan över kommunikationsstrategiska misstag kan göras mycket lång. Vi kan bara hoppas att det borgerliga regeringsalternativet i framtiden lyckas bättre i sin kommunikation med väljarna. Om inte lär det bli flerskamsna förlustnätter.”

BJÖRN JANSSON
statsvetare och kommunikationskonsult

Time out för Bildt?

”Nu gäller opposition igen. Socialdemokraterna förhandlar med vänsterpartiet och miljöpartiet om

regeringsfrågan. Av oppositionen märks inget. Var är Carl Bildt, den självskrivne oppositionsledaren? Varför snickras inte ett borgerligt budgetalternativ ihop som sätter press på miljöpartiet att verkligen visa sin rätta färg? Varför tillåts socialdemokraterna att ensamma behärska spelplanen? Är matchen över? Har walk-over lämnats? Förväntas hemmalaget gå av planen självmant? Skall det suras i omklädningsrummet i fyra år?”

JOHAN HAKELIUS
bitr politisk redaktör på Svenska
Dagbladet

Kan m bli mänskliga?

”Men att förändra rättvisebegreppet räcker inte. Det måste kombineras med att även moderaterna jobbar på att profilera sig som ett människovänligt parti. Ett parti som av de flesta uppfattas som kallt och omänskligt kan aldrig bli statsbärande, och just statsbärande måste det bli om vi skall få en stabil icke-socialistisk majoritet som kan regera under någon längre tid. Man kan vara mänsklig utan att försöka bli svensk mästare i ökade offentliga utgifter.”

FREDRIK SEGERFELDT
arbetar med internationell samordning på SAF

Då hade kd inte funnits

Högerpartiet borde ha kunnat ge erforderligt utrymme åt den klassiska konservatism som Ekstedt representerade, även under Bohmans 'liberala revolution' och 80-talets nyliberala strömningar. Hade så varit fallet hade kd förmodligen inte funnits i dag.

1998 står nu i stället ett tilltufsats och modstulet moderatparti med en utmanare som visat sig förmögen till de inbrytningar i mittfältet moderaterna utnämnt till framgångsväg åt sig själva. Och som uppenbarligen inte tänker göra om andras misstag att flörta åt vänster. Och som inte minst har potential att nå moderata kärnväljare. Den situationen har vi inte sett förut.”

FREDRIK HAAGE
frilansskribent

Borgerlig splittring missgynnar centern

”Själva valrörelsen var det inte mycket med. Till stor del berodde säkert detta på avsaknaden av regeringsalternativ. Varenda kotte insåg innerst inne att bara en gigantisk skandal

”

Var och en som försöker finna borgerliga ljuspunkter i valutfallet ägnar sig åt självbedrägeri.

KURT WICKMAN
fil dr, ekonom knuten till universitetet i Bangkok

eller smärre mirakel skulle hindra Göran Persson från att hålla kvar regeringsmakten...

Perssons strategi 'härska genom att söndra borgerligheten' lyckades, trots att (s) gjorde ett rekorddåligt val. Vare sig Bildts 'jobballians' eller centerns 'nya mitt' utgjorde ett slagkraftigt alternativ. Kan detta vara en lärdom inför 2002?

För centerns del kan man konstatera att några av de sämsta valen och de största valförlusterna har gjorts när man varit ur fas med övriga borgerliga partier: 1956 i koalition med (s), 1979 efter en spräckt trepartiering, 1991 när man stod utanför 'Ny start för Sverige' och så 1998. I val där centern varit en självständig del av ett borgerligt alternativ som 1970, 1973, 1976 och 1988 har det däremot gått mycket bättre.”

MICHAEL ARTHURSSON
fd gruppleddare i Stockholms stadshus (c)

För liten förändringsvilja, inte för stor

”Öppenhet i språk och utformning, men kompromisslös tydlighet i målet, var det viktigaste i programarbetet, och borde vara det i politiken. Opinionsbildning är att skapa förståelse och engagemang för sin tes – i vårt fall förändring och frihet. Det kan vi inte uppnå genom att be om ursäkt för det vi står för och ej heller genom att ha på sin höjd ett par år eller bara valrörelsen som tidshorisont. Vart tog de hoppfulla idéerna vägen?

”Vi har visat väl mycket föränd-

ringslust', sade Johnny Magnusson när moderaternas eftervalsgrupp presenterades härom veckan. Med en sådan utgångspunkt lär det inte bli mycket till frihet nästa val heller, och sannolikt landar eftervalsanalysen just i att vi gjorde allting rätt. Det var bara väljarna som inte förstod. Trots allt gick vi ju i mål med fina 22,7%, och sossarna förlorade mycket mer än vi.

Riktigt bra jobbat i en tuff valrörelse, kan man tycka. Och tycka kan man, men vill man förändra, måste man tänka om radikalt. Felet med moderaternas valrörelse var inte för stor förändringsvilja, utan för liten. Och framför allt för dåligt och kortsiktigt uttryckt.”

ANNA KINBERG
fd riksdagskandidat (m)

Saknas: helhet att lita på

”Jag, liksom alla andra som arbetar med att utforma vår politik, har ett ansvar för detta pedagogiska misslyckande. Vi har skapat en politik där de enskilda detaljerna möjligen är rätt, men där det saknas en helhet som går att förmedla och som gör att människor känner att vi går att lita på och att de kan tänka sig att följa med oss på vägen.”

PÄR HENRIKSSON
handläggare på moderaternas riksdagskansli

Revirtänkandet splittrar

”För det första är det ett problem att det borgerliga alternativet kännetecknas av splittring och positionering, som är mer betingad av revir- och organisationstänkande än av verkliga värderingsskillnader. Inom alla fyra partierna finns människor som är helt eller delvis liberala i såväl sociala som ekonomiska frågor. Ändå fick de fyra trätobröderna sitta och leta skäl att puckla på varandra i TV:s slutdebatt.”

GUNNAR FRÖROTH
PR-konsult

Konservativ sväng fel väg

”Det vore ett taktiskt misstag av moderaterna att röra sig i konservativ riktning. Dels finns det redan ett parti, kristdemokraterna, som har nyttjat över tre decennier åt att etablera sig som ett moralkonservativt

parti. Dels är det, enligt min bedömning, inte så att folk röstade på kristdemokraterna primärt för att det är ett moralkonservativt parti, utan för att det hade stor trovärdighet i fråga om skola, vård och omsorg och för att en psykologiskt självförstärkande framgångseffekt uppkom för partiet i valrörelsens slut.

För inte vill svenskarna försvåra för kvinnor att abortera, för folk att sambo, för gifta att skilja sig, för homosexuella att leva tillsammans etc? ”

Vad behöver moderaterna göra? Jag tror förvisso att en förklaring till partiets förhållandevis dåliga valresultat är just den ekonomisk-teknokratiska framtoningen; men lösningen ligger inte i att skifta ideologisk kurs utan att i stället på ett bättre sätt förklara poängerna med ett liberalt samhälle.”

NICLAS BERGGREN
ekon dr

Djävla tanke – medborgarna kan vara vettiga

”Det går inte längre att lappa och laga i det gamla folkhemmet. Det duger inte med marginella justeringar, till exempel några procentenheters förändring hit eller dit i arbetslöshetsersättningen. Vi måste gå tillbaka till startpunkten och ställa oss frågor av typen: ’Om vi inte hade någon barnomsorg alls, vad borde staten då rimligtvis göra?’

Om man med populist menar en politiker som misstror väljarnas vilja eller förmåga att ta till sig seriösa resonemang om viktiga frågor, så består politikerkåren mest av populist. Det kan förstås hända att dessa

populistpolitiker har rätt. Det kan hända att medborgarna med skrän och hugg skulle avvisa ett parti som tog demokratins ideal på allvar.

Men den saken vet vi inget om,

”

Alltså vänder sig småfolket till två oprövade partier, konstigare än så är det inte.

KNUT CARLQVIST

eftersom inget parti gjort experimentet. Här finns en nisch för ett parti som vågar bygga ett program och en kampanj på den djärva tanken att medborgarna är vettiga och förmögna att ta ansvar.”

PATRIK ENGELLAU
ordförande för Den Nya Valfärden

Förbudsivrande folkpartier

”Folkpartiledaren framhöll också att det liberala kraftfältet i svensk politik måste växa. Visst är det så. Men om det ’liberala kraftfältet’ skall växa måste Leijonborg också representera ett liberalt parti.

Gör han det? Knappast.

Folkpartiets förment liberala budskap präglas inte sällan av förbudsivrande tongångar.”

PERNILLA STÅHL
ledarskribent i Sydsvenska Dagbladet

Inte enbart m kan förnya

”Vi behöver i Sverige en politik för social rörlighet. Det är bara moderaterna som kan utveckla och förankra den bland väljarna. Ingen annan för en debatt om kampen mot segregationen och frustrationen utan att tala

om bidrag till områden och till skilda. Men det är bidragstänkandet i förening med arbetslösheten som bidrar till segregationen.

Sverige behöver en politik för empowerment för alla dem som i dag lever i utanförskapets samhällen...

Men det finns en övergripande uppgift, överordnad allt annat, som berör hela den svenska borgerligheten. Frihetens värden, visionen om det öppna samhället och bilden av Sverige som ett framtidsland, där dynamik och förnyelse går hand i hand med mäns och kvinnors kontroll över den egna vardagen, måste tydliggöras. Den kan inte formas just under en valrörelse och ej heller av just ett parti.”

GUNNAR HÖKMARK
partisekreterare (m)

Röster mot, inte för

”Valet påstås visa på egendomliga underströmmar i valmanskåren. De är bara egendomliga för dem som lever nära makten i Stockholm. Man skall notera att mp gjorde den uslaste valrörelsen i mannaminne, med det mest förvirrade språkröret sedan Goës (Samuelsson) och tar ändå 4,5 procent.

Kristdemokraterna slank upp på tolv procent utan att Alf Svensson sade något minnesvärt. Vänsterpartiet, denna röra av vegetarianer och feminister, har en partiledare som inte har ett hum om det egna partiets ekonomiska program. Ingen lyckades klämma åt henne.

Väljarna har inte valt kd och v utan röstat mot s, fp och m och det med besked.”

KNUT CARLQVIST
författare och Finanstidningens kulturredaktör

Timbro har till uppgift att fördjupa diskussionen om det fria samhället och marknadsekonomin.

Timbro grundades 1978 och ägs av stiftelsen Näringslivets Fond.

DAGS FÖR PRIVATSAMTAL
Mikael Anjou om behovet av att sälja ut Telia för kundernas skull (nr 8/98).

LÅG SKATT FÖR ETT RÄTTVIST SAMHÄLLE
Hans Eklind jämför brittiska labour med svensk socialdemokrati (nr 7/98).

DET INSTITUTIONALISERADE GODTYCKET
Andreas Röttorp granskar den nya arbetslöshetsförsäkringen (nr 6/98).

EKOLOGISKT VALFLÄSK
Stefan Kraft klär av regeringens motiv i miljöpolitiken (nr 5/98).

”DU TRONAR PÅ MINNEN...”
Claes Arvidsson jämför Sveriges ekonomi med våra nordiska grannländers (4/98).

För innehållet i denna rapport svarar författaren. Rätt att citera har den som uppger källan.

Redaktör: Dick Erixon. ISSN 1103-7644. För ytterligare upplysningar: Timbro, Box 5234, 102 45 Stockholm

tel 08-587 898 00, fax 08-587 898 55, e-post: info@timbro.se. Alla rapporter finns i fulltext och med sökfunktion på www.timbro.se